

نقش سازمان بهزیستی در حمایت از زنان سرپرست خانوار

عنایت اله قیصری اصل

زیور جلیلیان، امیر کاظمی

سیده فاطمه فاطمی نژاد، حمیدرضا الهیاری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نقش سازمان بهزیستی در حمایت

از زنان سرپرست خانوار

تالیف:

عنایت اله قیصری اصل

زیور جلیلیان، امیر کاظمی،

سیده فاطمه فاطمی نژاد، حمیدرضا الهیاری

انتشارات موجک

عنوان و نام پدیدآور: نقش سازمان بهزیستی در حمایت از زنان سرپرست خانوار/ تالیف عنایت‌اله قیصری‌اصل... [و دیگران].

مشخصات نشر: تهران: انتشارات موجک، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۱۰۶ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۴-۴۶۵-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: تالیف عنایت‌اله قیصری‌اصل، زیور جلیلیان، امیر کاظمی، سیده‌فاطمه فاطمی‌نژاد، حمیدرضا الهیاری.

موضوع: سازمان بهزیستی کشور

موضوع: زنان سرپرست خانوار - ایران

موضوع: Women heads of households -- Iran

موضوع: خدمات اجتماعی - ایران

موضوع: Social service -- Iran

شناسه افزوده: قیصری‌اصل، عنایت‌اله، ۱۳۶۵-

رده بندی کنگره: HQ۱۳۸۱

رده بندی دیویی: ۳۰۵/۱۲۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۳۷۱۶۲

انتشارات موجک

واتساپ: ۰۹۳۶۳۰۳۱۲۵۸ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش: ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۲۱۸۱۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل: mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir

عنوان: نقش سازمان بهزیستی در حمایت از زنان سرپرست خانوار

تالیف: عنایت‌اله قیصری‌اصل، زیور جلیلیان، امیر کاظمی، سیده‌فاطمه فاطمی‌نژاد، حمیدرضا الهیاری

مشخصات ظاهری: ۱۰۶ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: بهار ۱۴۰۱، تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۹۳۰۰۰۰ ریال، شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۴-۴۶۵-۱

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق

چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب

بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیش گفتار..... ۹

فصل اول: زنان سرپرست خانوار..... ۱۱

۱-۱ تعریف سرپرست خانوار ۱۱

۲-۱ بی سرپرستی چیست؟ ۱۱

۳-۱ تعریف خانواده‌های بی سرپرست ۱۱

۴-۱ تعریف خانوار ۱۲

۵-۱ تعریف زنان سرپرست خانوار ۱۲

۶-۱ مشکلات زنان سرپرست خانوار ۱۲

۷-۱ مشکلات اقتصادی خانواده‌های بی سرپرست ۱۷

۸-۱ تربیت و تحصیل فرزندان ۱۹

۹-۱ برخورد دیگران ۱۹

۱۰-۱ ازدواج فرزندان ۲۰

فصل دوم: بی سرپرستی..... ۲۱

۱-۲ تاریخچه بی سرپرستی در ایران ۲۱

۲-۲ حمایت از بی سرپرستان، قبل از انقلاب اسلامی ۲۲

۳-۲ حمایت از بی سرپرستان «بعد از انقلاب اسلامی» ۲۳

- ۲-۴ نگاهی به بی‌سرپرستی در جهان ۲۴
- ۲-۵ علل بی‌سرپرستی ۲۴
- ۲-۶ فقر طبیعی ۲۵
- ۲-۷ حوادث طبیعی ۲۶
- ۲-۸ عوارض فقر ۲۶
- ۲-۹ فقر و رفتارهای انحرافی ۲۷
- ۲-۱۰ فقر و حدود آن ۲۷
- ۲-۱۱ فقر و درآمد خانواده ۲۹
- ۲-۱۲ عوامل بی‌سرپرستی خود ساخته ۲۹
- ۲-۱۲-۱ طلاق ۲۹
- ۲-۱۲-۲ اعتیاد ۳۰

فصل سوم: زنان خود سرپرست ۳۱

- ۳-۱ ضرورت اشتغال زنان خود سرپرست ۳۱
- ۳-۲ عوارض اشتغال زنان ۳۱
- ۳-۳ مشکل کودکان بی‌سرپرست ۳۲
- ۳-۴ محل سکونت نامناسب و انحرافات ۳۲
- ۳-۵ مسکن نامناسب خانواده‌های بی‌سرپرست ۳۳
- ۳-۶ وسایل زندگی خانواده‌های بی‌سرپرست ۳۴
- ۳-۷ مشکلات زنان خود سرپرست ۳۴
- ۳-۷-۱ مشکلات اقتصادی ۳۴
- ۳-۷-۲ مشکلات روحی و عاطفی ۳۵
- ۳-۷-۳ مشکلات تربیت فرزندان ۳۶
- ۳-۷-۴ مشاخره خانوادگی ۳۶
- ۳-۸ نگاهی به مشکلات زنان خود سرپرست ۳۸

- ۳-۹ گفتگو با زنان بی سرپرست ۳۸
- ۳-۱۰ زنان بی سرپرست طعمه مردان هوس باز ۳۹
- ۳-۱۱ تلاشی برای لقمه نان شرافتمندانه ۴۲
- ۳-۱۲ افزایش خانوارهای زن سرپرست ۴۳

فصل چهارم: توانمندسازی ۴۵

- ۴-۱ توانمندی و توانمندسازی ۴۵
- ۴-۲ مدل‌های توانمندسازی ۵۰
- ۴-۲-۱ مدل توانمندسازی بانک جهانی ۵۰
- ۴-۲-۲ مدل توانمندسازی بانک جهانی (Narayan, 2002) ۵۱
- ۴-۲-۳ مدل توانمندسازی از دیدگاه آلسوپ و هینسون ۵۲
- ۴-۲-۴ مدل توانمندسازی آلسوپ و هینسون ۵۳
- ۴-۳ عوامل مؤثر در توانمندسازی ۵۴
- ۴-۴ رویکردهای توانمندسازی ۵۷
- ۴-۴-۱ رویکرد ارتباطی ۵۷
- ۴-۴-۲ رویکرد انگیزشی ۵۸
- ۴-۴-۳ رویکرد شناختی ۵۸
- ۴-۵ ابعاد توانمندسازی ۵۹

فصل پنجم: توانمندسازی از دیدگاه بانک جهانی ۶۳

- ۵-۱ توانمندسازی و توسعه اجتماعی ۶۳
- ۵-۲ خودکفایی ۶۶
- ۵-۳ عناصر کلیدی توانمندسازی از دیدگاه بانک جهانی ۶۷
- ۵-۴ کاربرد رویکردهای توانمندسازی از دیدگاه بانک جهانی ۶۹
- ۵-۵ تأمین نیازهای اساسی ۷۰

- ۶-۵ بهبود حکمرانی محلی ۷۱
- ۷-۵ بهبود حکمرانی ملی ۷۱
- ۸-۵ توسعه بازارهای حامی فقرا ۷۲
- ۹-۵ دسترسی به عدالت و کمک‌های قانونی ۷۳
- ۱۰-۵ تعاریف و اهداف اعتبارات خرد در توانمندسازی ۷۳

فصل ششم: حمایت قانونی از زنان سرپرست خانوار ۷۵

- ۱-۶ تاریخچه موضوع در جهان ۷۵
- ۲-۶ تاریخچه موضوع در ایران ۷۸
- ۳-۶ قوانین و مقررات در نظر گرفته شده در حمایت از زنان سرپرست خانوار ۸۰
- ۱-۳-۶ در بعد قانونگذاری ۸۰
- ۲-۳-۶ در بعد اجرایی ۸۹
- ۴-۶ انواع سازمان‌های کمک‌کننده ۹۰

فصل هفتم: سازمان بهزیستی ۹۳

- ۱-۷ آشنایی اجمالی با سازمان بهزیستی ۹۳
- ۲-۷ تاریخچه ۹۳
- ۳-۷ اهداف سازمان بهزیستی ۹۵
- ۴-۷ خدمات سازمان بهزیستی ۹۶
- ۵-۷ توانمندسازی زنان سرپرست خانوار در سازمان بهزیستی ۹۹
- ۶-۷ برنامه‌های سازمان بهزیستی در راستای توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی زنان سرپرست خانوار ۱۰۱
- ۷-۷ اهداف برنامه‌های توانمندسازی سازمان بهزیستی ۱۰۶

پیش‌گفتار

پدیده بی‌سرپرستی عمری طولانی و به درازی طول سالیان خلقت دارد گروه‌ها و جماعات آدمی در دسته‌های کوچک و بزرگ در کوه‌ها، دشت‌ها، جنگل‌ها و در حواشی رودخانه دائماً در معرض آسیب و هجوم کنترل شده طبیعت اطراف قرار داشت سیل، زلزله، حملات وحوش و تهاجم گروه‌های متجاوز پیوسته بشر را تهدید می‌کرد که حاصل آن شکستن ستون‌های خانه بود و ایجاد بی‌سرپرستی، سالیانی پس از آن اگرچه در راستای رشد تمدن انسان، اجتماعات و ضایعات طبیعی کاهش پیدا کرده ابزار و عوامل نابود کننده در دست و کنترل زور مداران قرار گرفته و دامنه آن وسعت یافته به طوری که جبران آن تا نسل‌ها میسر نگردید. آسیب‌های ناشی از جنگل‌های قوم و قبیله‌ای از محدوده خرابی‌ها و سیل و زلزله گذشت و ویرانی‌های مغول و بربر، نابودی مردان و کنیزی و غلامی و زنان و کودکان را به دنبال آورد. پس از مرگ قرون وسطی و زایش نسل رنسانس شکل ضایعات انسانی نیز دگرگون شد چرا که صاحبان قدرت باید ابزاری برای مهار انسان آزاده می‌یافتند.

جنگ‌های اول و دوم ضربه مهلکی بر پیکره جامعه بشری بود که ویرانی و سرگردانی و بی‌سرپرستی فراوانی در پی داشت اگر چه امروز دامنه و وسعت جنگل‌ها از جهان کاسته است لیکن شیفتگان و تشنگان قدرت به اشاعه انحراف و کجروی‌هایی پرداختند جنگ بی‌پایانی آغاز گشت و با ما اشاعه و اعتیاد و فحشاء در یک کلام، نابودی ارزش‌های اخلاقی و به صدا درآمدن مرگ در جهان- مهلک‌ترین ضربه‌ها بر ارکان مقدس خانواده وارد شد که موجب متلاشی شدن پایه‌های استوار خانواده و در نتیجه بی‌سرپرستی و در نتیجه بی‌سرپرستی و بی‌پناهی گردید. و این قصه همچنان استمرار می‌یابد و انسان سرگشته هر روز در جستجوی ایده‌آل‌ها دست به دامان هیپیسیم، بیتلیسم، پانکیم و... می‌زند و اینها همه فریاد نسلی است که اساس و بنیان خانواده را حریم امنی برای خواسته‌ها و نیازهای فطری خویش نمی‌یابد.

در سده‌های گذشته در جامعه ما توجه به اعتقادات و باورهای اسلامی مردم با پدیده‌ی بی‌سرپرستی و فرزندان بی‌سرپرست به شکل مطلوب و طبیعی آن که همانا حمایت و نگهداری از اینان در خانواده بود برخوردار می‌کرده است. اما به مرور زمان با رسوخ فرهنگ غرب در جامعه و ظهور پدیده شهرنشینی مهاجرت روستاییان به شهرها، تغییر شغل و تبدیل خانواده‌های گسترده به خانواده‌های هسته‌ای گرایش جامعه به صنعتی شدن، غرب زدگی، نمایش‌های انسان دوستانه، رژیم سابق، حاشیه نشینی، اشاعه فساد و فحشا و هرزگی و بی‌بند و باری و در نتیجه فراموش شدن ارزش‌ها و اخلاق والای اسلامی، بندهای عاطفی و پیوندهای انسانی در بسیاری از خانواده‌ها گسسته شد و نهایتاً بسیاری از اطفال بی‌گناه و معدوم در جامعه بلا تکلیف و بی‌سرپرست باقی ماندند.

لذا در این کتاب به بررسی مفهوم سرپرست خانواده و همچنین نقش سازمان بهزیستی در توانمندسازی زنان سرپرست خانواده پرداخته شده است. قوانین مربوط به حمایت از این خانواده‌ها دارای ضعف‌های بسیاری است و یا به علت عدم بودجه اجرا نمی‌شود. اینکه خدمات سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام خمینی (ره) تا چه حد پاسخگوی نیازهای آنان است در این کتاب مورد بررسی قرار گرفته است. شیوه سازماندهی کتاب حاضر به صورت زیر می‌باشد.

فصل اول: زنان سرپرست خانوار

فصل دوم: بی‌سرپرستی

فصل سوم: زنان خود سرپرست

فصل چهارم: توانمندسازی

فصل پنجم: توانمندسازی از دیدگاه بانک جهانی

فصل ششم: حمایت قانونی از زنان سرپرست خانوار

فصل هفتم: سازمان بهزیستی

در پایان، بر خود لازم می‌دانیم که از همه عزیزان و بزرگوارانی که در مراحل گوناگون آماده سازی این کتاب ما را یاری نموده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمائیم.

عنایت اله قیصری اصل

زیور جلیلیان، امیر کاظمی، سیده فاطمه فاطمی نژاد، حمیدرضا الهیاری

بهار ۱۴۰۱

The Role of the Welfare Organization in Supporting Women Heads of Households

Enayatollah Qaisari Asl

Zivar Jalilian, Amir Kazemi

Seyedeh Fatemeh Fateminejad, Hamidreza Alhiari

در سده‌های گذشته در جامعه ما توجه به اعتقادات و باورهای اسلامی مردم با پدیده بی‌سرپرستی و فرزندان بی‌سرپرست به شکل مطلوب و طبیعی آن که همانا حمایت و نگهداری از اینان در خانواده بود برخورداری می‌کرده است. اما به مرور زمان با رسوخ فرهنگ غرب در جامعه و ظهور پدیده شهرنشینی مهاجرت روستاییان به شهرها، تغییر شغل و تبدیل خانواده‌های گسترده به خانواده‌های هسته‌ای گرایش جامعه به صنعتی شدن، غرب زدگی، نمایش‌های انسان دوستانه، رژیم سابق، حاشیه نشینی، اشاعه فساد و فحشا و هرزگی و بی‌بند و باری و در نتیجه فراموش شدن ارزش‌ها و اخلاق والای اسلامی، بندهای عاطفی و پیوندهای انسانی در بسیاری از خانواده‌ها گسسته شد و نهایتاً بسیاری از اطفال بی‌گناه و معدوم در جامعه بلا تکلیف و بی‌سرپرست باقی ماندند. لذا در این کتاب به بررسی مفهوم سرپرست خانواده و همچنین نقش سازمان بهزیستی در توانمندسازی زنان سرپرست خانواده پرداخته شده است.

